

Слободан ВУКСАНОВИЋ

СИЗИФОВОМ СТАЗОМ

Ратко Марковић Риђанин, БАЈКЕ ПО СИЗИФУ, Београд,
"Ново дело", 1987.

Збирка песама "Бајке по Сизифу" Ратка Марковића Риђанина звучи као песнички протест против готово судбинске човекове осуђености да пати, трпи и залудно се бори. Средишна питања ове поезије могла би да гласе: Где је тај обични човек у отуђеном свету и колико му је снаге још преостало да се бори и опстаје у нереду који га окружује? Када је у питању савремена, као и "старија", поезија, ова питања могу звучати сасвим стереотипно јер представљају вечне песничке теме. Разлика је само у дару запажања и песничком приступу стварности. Марковић Риђанин је по томе свакако особен јер у његовом случају не само да се ради о крајње изоштреној моћи запажања већ и о способности прадвиђања. Песников Сизиф, или назовимо га, лирски субјект, унапред је свестан куда води изабрани пут али опет не посустаје и не жели да занеми.

Он поседује некакав надмоћни, иронични и хладни презир према свему што му је наметнуто да му ломи достојанство и да га вуче у прашину послушности и понизности. Али ма колико да му је суђено да буде сапет, спутан, он сам себи одређује улогу "победника". Дакле, исход је унапред познат. Остаје питање којим поетским средствима Р. Марковић Риђанин омогућава своме Сизифу да и поред неминовног пораза остане и постане јачи?

У максимално рационализованим стиховима ређају се слике да би у последњем стиху или строфи дошло до пуног песничког обрта који читаоца тргне из утонулости у низ претежно тамних песничких импресија и примора га да се, налик Сизифу, опет врати на почетак песме. По томе је препознатљива и једна од најбољих песама овог песника, "Опис ишчекивања", која се завршава предвиђањем и претњом:

Звер се буди
Реже деца
Као да су људи

Та звер или снага коју Сизиф поседује карактеристична је за Марковићеву поезију а њом се окончава и песма "Пробуђена земља":

пљусак зелених уједа
раствара брдо рептила
испод брда устаје
будна звер

Занимљив је тај, наизглед, необичан спој беса и хладнокрвности, борбе и помирености када је Сизиф у исти мах и разјарени јуришник и озбиљни, мирни

читач судбине а у оба случаја свестан ишчашености владајућих критеријума које никако не може да прихвати. То даје нову привлачност овим песмама јер и читалац почиње да учествује у Сизифовом распињању између режања и ћутања. Без обзира што се увек враћа на почетак његов круг је ипак недовршен јер свака песма из Марковићеве збирке је на свој начин недопевана па се читаоцу пружа могућност и шанса да је "допева", да сам трага. Услед тога — Сизифа, огорченог непријатеља сваке људске покварености и изопачености, препознајемо као некога нама познатог и блиског. Он је у вечитом сукобу са "злом срећом" за коју се обично не зна одакле долази и ко је намеће а она, заправо, сасвим огољено стоји пред човеком. Тако се жива истина реалности и песникове фантазија међусобно преплићу. Чудесно је само како човек исувише често не успева да се одупре такој "злој срећи" иако су у ствари сасвим познати њени путеви.

Марковићев песнички квалитет је, значи, у томе што је успешно преточио стварносно у фантастичко, па би пажљивије читање довело до сазнања да за многе његове песме постоје непосредни поводи из конкретних животних ситуација које свако може да препозна:

Улицама
маршују канте смећа
брзе ноге оскудице

(Пуна недра)

Сваки стих представља по један одблесак стварности у којем се појединачно уопштава а у исто време се опшност конкретизује. Међутим, не би могло да се каже да такав ауторов поступак ствара утисак транспарентности или баналности. Напротив, ова поезија одуховљује свет апсурда о којем говори.

Због тога се може размишљати о одређеној дисциплини речи, као стилском квалитету већине песама из ове збирке, захваљујући којем саосећамо са Сизифом или се препознајемо у њему. Утолико пре "Бајке по Сизифу" за читаоца имају значење кретања сопственом Сизифовом стазом.